Накъыгъэм и 9-р ТекIуэныгъэ Иным и махуэщ

ФИФ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№86 (23.244) • 2016 гъэм накъыгъэм (майм) и 7, щэбэт • Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI • И уасэр зы тумэнщ • adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

● Iуащхьэмахуэ лъапэ

Гулъытэ хуащI

Хэку зауэшхуэм хэтахэу «Iуащхьэмахуэ лъапэ» пансионатым зыщызыгъэпсэхуэм ТекIуэныгъэ Иным и махуэмкIэ екъуэхъуащ.

ФИГУ къэдгъэкIыжынщи, зыгъэпсэхупIэр нэгъабэ къызэIухаугъ щытащ. Мыбы Хэку зауэшхуэм хэтахэмрэ ныкъуэдыкъуэ хэхъуахьахэмрэ я узыншагъэм щыкIэлъэлъ. ТекIуэныгъэр къытхуэзыхьахэм папщIэ махуэку кIуам абы гуфIэгъуэ IэнэщагъэувадщI, концерт щатащ.

- ТекIуэныгъэ Иным и махуэм иредгъэхьалIэри фи дэж дыкъэкIуащ, ми гуфIэгъуэр ди гъащIэм къызэрыхэфхьам папщIэ фIыщIэ ин фхуэтщIын, дыныв-хьуэхъун мурадыр диIэу. Ди гуапэщ ми щIыпIэм екIуу зыщыбгъэпсэхуну, жьы къабзэкIэ фыщыбзуэну, къаруущIэкр щызэбгъэгъуэту фи унагъуэхэм фекIуэлIэжыну, - къыхигъащащ нэхъыжьыфIхэм заощыхуигъаззм КъБР-м и Iэтащхьэм и Администрацэм и Унафэщ **Къуэдзокъуэ Мухьэмэд**.

- Зауэми лэжьыгъэ Iэнатlэми щызэфхьа лIыгъэр гьунэншащ - а тIур зэпэщIэпх хъунукъым. ТекIуэныгъэм и лъабжьэр зауэ Iэнатlэхэм я мызакъуэу, губгъуэхэми, кьалэхэм я лъэщапIэхэми щагъэтIылъащ, - апхуэдэ псалъэхэмкIэ тхьэмадзэхэм захуигъэзащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и япэ къуэдзэ **Дадэ МуIэед**. - Ди къэралым зы унагъуи ису къыщIэкIынкъым а зауэшхуэм и нэщIэбжьэ зыльэмыIэса. «Полк уахътынш» Iуэхум хэтхэм я бжыгъэми ильэс къэс хохъуэ. Ар и щыхьэтщ ди адэшхуэхэм, абыхэм я адэжкэм зэрахьа лIыхъужьыгъэр зэрытщымыгъупщэм.

ГуфIэгъуэ Iэнэм ветеран 15 пэрысащ, Социалист Лэжьыгъэм и Лыхъужь **Мулаев Шарафутдинрэ** «Лэжьыгъэм и ЩIыхь» орденым и нагъыщищри зыхуагъэфэща **Амщокъуэ ХьэкIулинэрэ** яхэту.

И ныбжьыр илъэс 93-рэ зэрырикъур мэлыжьыхьым и 20-м зыгъэлъэпIа полковник **Марченко Сергей** Iущащьмахуэ лъапэ хуабжьу игу ирихьащ: «Къыр-хэр, мэзхэр, абыхэм я щIыбагъ дзт, уэскIэ щIэгъэна къуршыщхьэхэр гукъинэжщ! Мыр хуабжьу щIыпIэ дахэщ, къыдихьэлIа цIыхухэри гуапэу я къыпIуащIащ. ЗыгъэпсэхупIэм нобэ хуэдэ махуэшхуэхэр щыбгъэлъэпIэнчр щIэщыгъуэщ икIи нэгузыужьыщ».

Зауэ илъэсхэм Муллаев Шарафутдин иджыри щIалэ цIыкIуу ирихьэлIат. ИужькIэ, зэхэхъуатхэр щызэфIагъэувэжьым, нэхъыжьхэм я гъусэу лэжьащ, балигъэм закъыкIэримыгъэху гугъу зригъэхьащ. ЗэлущIэр зэрырагъэжьэкIэ щыкIэр абыи игу ирихьащ: «Ветеранхэм апхуэдизу гулъытэшхуэ къызэрытхуащIам икъукIэ сыщогугфыкI. Зауэм хэтахэм ящыщу къэнэжар мащIэ дыдэщ. Абы къыжэкIыу мыкъэнэщхуэ иIэщ абыхэм зэрахьа лIыгъэм пщIэ хуэтщIыным. Къэралым и Президентми республикэм и унафэщIэхэми фIыщIэ ин яхузощI я нэIэ къызэрытрагъэтым, пщIэ лей къызэрытхуащIым папщIэ. Пансионатым къьгъэщIылIа щIынIэр дахащэщ - сэ абы фIы дыдэу сыщыгъуазэщ, мы Iэгъуэблагъэм лъагъуэу иIэ псоми сыщыщIыкIым лъапIцIэу къыщыщэжыхьащ».

Венэ дэту ТекIуэныгъэм и махуэм IущIа Дол Ахъмэт иджыри къэс ещIэж я лъахэм къизышэжа «лъагъуэр» кIыхьыщэу къыщыхьуагъэ зэрыщытар - накъыгъэм и 15-м гъэмэ къытехьэжами, шыщхьэIуам и 28-рат ди къэралым и щIынальэм къыщихьэжар.

ЗэIущIэм и кIэухым, ар къызэзыгъэпэщахэм ветеранхэр ельэIуащ Къабэрдей-Балъкъэрым и цIыхухэм езыхэм я цIэкIэ екъуэхъужьыну, мамырыгъэ я зэхуакъ дэлъу псэуну, насыпрэ узыншагъэрэ илъэс куэдкIэ яIэну зэрагуапэри къыхагъэщащ.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.
Сурэтыр **Холлаевэ Марзият** *трихащ.*

● Аруан щIынатIэ

Лъэхъэнэм и гукъэкIыж

Аруан къуажэм дэт курыт еджапIэхэм ТекIуэныгъэр къэзыхьахэм я фэеплъыр щагъэльэпIащ.

НАКЪЫГЪЭМ и 6-м и пщэдджыжьым школакIуэ цIыкIухэмрэ абыхэм я егъэджакIуэхэмрэ удэ гъэгъахэр тралъхьащ «Кавказ» федерал гъэзэгубгъэм къыщыхьащIыт фэеплъымрэ (ар зыхуэзэр кIуажэ дэпъэдапIэрщ) кIуажэкIум итымрэ. Зауэ зэманым щыIа дзэ фащэмкIэ хуэпа, щIалэхэмрэ щхьэкIэмрэ (класс нэхъыжьхэм щеджэхэр) ТекIуэ зауэм теухуа усэхэм кьеджащ, «Лъэхъэнэм и гукъэкIыж» теплъэгъуэ кIэщIхэр я гъэлъэгъуащ, ТекIуэныгъэм и гъуазэ хьуа уэрэдхэр ягъэзэщIащ.

Накъыгъэм и 9-м ирихьэлIэу гулъытэ хуащIынуц зауэм хэтауэ кIуажэм кьыдэнэжа мащIэмрэ а зэманым лэжьа-хэмрэ.

Махуэшхуэм и пэ ипу мы жылагъуэм егугъуу зыхуэИ щыхуагъэзащ фэеплъ щIыпIэхэр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● Обозревателым и псалъэ

ЩыIэр зы пэж закъуэщ

Тхыдэм уриджэгу хъунукъым

Дунейр къызэригъэщIрэ Хэку зауэшхуэм нэхърэ нэхъ лъы куэд щагъэжа къэхъуакъым. Араущ ди цIыхухэм ТекIуэныгъэм и махуэр - накъыгъэм и 9-р псом хуэмыдэу хэIэтыкIауэ ильэс къэс щIагъэлъапIэри.

ЗЭРЫТЩIЭЩI, Хэку зауэшхуэр етIуанэ дунейпсо зауэм щыщ зы Iыхьэу щытащ, арщхьэкIэ, и гуащIагъкIэ, псэ зэпылъхьэпIэ зэритамкIэ, ар нэгъуэщI щыIалъэ псоми щекIуэкIа зэхэуэхэм хуабжьу къащхьэщокI. Ар щэн гуэр къызытумыхьэжыщ. Ауэ ильэс къэси хуэдэу, ТекIуэныгъэм и махуэр къыщыблагъэм КъухьэпIэ къэралхэм я политикхэр яужь йохьэ тхыдэр зэрагъэдзэкIыжыну, ТекIуэныгъэр къэзыхьар СССР-у щытар армырауэ, къыщIрагъэдзыну. Я Iыныкъуэхэм деж жаIэхэр апхуэдизу делагъэ зыпылъщи, тельыджэ пщымыхъункIэ Iэмал иIэкъым. Ауэ щыIэр зы пэж закъуэщ икIи тхыдэм уриджэгу, ар уэзрыхуейм хуэдэу зэпхьэкI хъунукъым.

АтIэ дгъэззэкынти ильэсипщI бжыгъэхэм япэкIэ екIуэкIа Iуэхугъуэхэм я деж.

1941 гъэм мэкъуаугъуэм и 22-м и нэхущым фашист Германием и дивизэу 600-м щIигъу СССР-м къыщебгъэрыкIуащ тенджыз ФIыцIэм щыщIдзаэу Баренц тенджызым нэсыху яку дэлъ щIынальэм. ХьэщхьэрыIуэ хабзэ яхуэхъуам тету, Гитлер ди къралым къытеущ хьэ щхэурыпхъэуэ. СССР-м и къалэхэм, къуажэхэм бомбэхэр щещащэхащ. Іэщхьэ хуэщIауэ щымытми, ди зауэлIхэм лIыгъэшхуэ дыдэ къагъэлъэгъуащ, арщхьэкIэ, фашистхэм яхуэзфIэкIащ ди щIынальэхэр яубыдурэ зэкIэлъэтэн. Ауэ ахэр нэхъ къэкIуэтэху зыпэщIэсэнгъэри нэхъ лъэщыщIэхэм я парад екIуэкIынуц, районым и артист нэхъыфIхэм концерт ягъэлъэгъэнущ.

ЧЫЛАР Аринэ.

● Хъуэхъуэр

Фи лIыгъэр щапхъэщ

Хэку зауэшхуэм и ветеран, тылым и лэжьакIуэ лъапIэхэ, республикэм и цIыхухэу пщIэ зыхуэтщIхэ!

Зауэм, лэжьыгъэм, Iэщэкlэ ЗэщIэуэзда КъарухэмХабзэкъуэмэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Советым и цIэкIэ си гум къыбгъэдэкIыу фэрэ фи унагъуэхэми сынывохьуэхъу Хэку зауэшхуэм къыщытха ТекIуэныгъэр илъэс 71-рэ зэрырикъуакIэ. ЩIыхьэхуэу фIыщIэ яхудощI зауэм хэтахэм, мызэ-мыгIэу псэ зэпылъхьэпIэ ихуахэм, зи пщIэнтIэпсрэ лIыкIэ, цIыхум и фэм дэмыкIын гугъуехьхэмкIэ фашистхэр зэхакъутэу ТекIуэныгъэр къытхуэзыхьахэм.

Зауэм хэтахэм, абы къикIыжу лIахэм я фызабэхэу, хэкIуэда зауэлIхэм я бынхэу пщIэ зыхуэтщIхэ, дэ дощIэж фи щхьэгъусэхэмрэ фи адэжмрэ зэрахьа лIыгъэр икIи абы дрогушхуэ. Абыхэм я фэеплъ нэхур мыкIудыжынщ.

Ди цIыхухэу пщIэ зыхуэтщIхэ, мы махуэм дэ псори дызэкъуегъэувэ Совет цIыхубэм зи хуэдэ щымыIэу зэрихьа лIыгъэм икIи ди ТекIуэныгъэ Иныр пцIыкIэ зыми зэрыттрымыхьфынум хуэдэу, ди сэлэтхэмрэ офицерхэмрэ къыпхуэмылъытэн хуэдизу зэрахьа лIыгъэри тfirихьи зыми хуэзфIэкIынукъым.

Дигухэм къабгъэдэкIыу фIыщIэ фхудощI, ди ветеран лъапIэхэ, зауэм къыщыбгъэлъэгъуа хахуагъэм папщIэ икIи дыщогугфыкI ноби фыязэрыдигъусэм, ТекIуэныгъэ Иным и гуфIэгъуэр дызэгъусэу къыязэредгъэблагъэм.

Дигухэм къабгъэдэкIыу псоми дохъуэхъу узыншагъэ, гуфIэгъуэ, къару, унагъуэ насып яIэну, ди уэгур мамыру щытыну, дыщалъхуа Къэбэрдей-Балъкъэрыр зэпIэзэрыту икIи зэщIэгъагъэу ипэкIэ кIуэтэну.

Гурэ псэкIэ пщIэ къыфхуэзышI,
КъБР-м и Ветеранхэм я советым и Тхьэмадэ
ШЫХЪУЭБАХЪУЭ Мухьэмэд.

КПРФ-м и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм и комитетым хэтхэр ди гуапэу дохъуэхъу Хэку зауэшхуэм хэтахэмрэ ТекIуэныгъэ Иныр къэтхьыным зи гуащIэ хэзыльхьахэмрэ!

Накъыгъэм и 9-р Урысейм щыпсэухэм я дежкIэ махуэ хэхъ лъапIэ дыдэхэм ящыщщ икIи сыт щыгъуи гуфIэгъуэ нэпскIэ гъэнщIащ. Шэч хэмылъу, ар ди тхыдэм и Іыхьэ нэхъ инщ. ЦIыхубэм зи ящыгъупщэнухьым лIыгъэ къэзыгъэпсэгъуа, Хэкур зыхъума, Европэмрэ Азиемрэ я къралхэм мамырыгъэ къахуэзыхьа ди зауэлIхэр.

Хэку зауэшхуэм ТекIуэныгъэр къыщахьыным уасэшхуэ щIатащ, къару ини ТекIуэдащ. Ди япэ ита нэхъыжьхэр гъэунэхуныгъэ щихуа илъэс нэхъ гугъуэхэм Хэкур хъумэныкIэ я кьалэным хуэпэжащ, ди псэр нэхъыфIщ, жаМыIэу.

ТекIуэныгъэ Иныр щыдгъэлъэпIэну махуэм ирихьэлIэу дыныводхъуэхъу узыншагъэ, екъулIэныгъэ фиIэну. Ирехъу фи лIыгъэр цIыхубэм ящымыгъупщэн щапхъэ!

ПАЩТЫ Борис,
КПРФ-м и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм и комитетым и япэ секретарь.

ПщIэ зыхуащI ветеранхэ, тылым и лэжьакIуэхэ!

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Сату-промышленнэ палатэр Махуэ лъапIэкIэ - Хэку зауэшхуэм къыщытхьа ТекIуэныгъэр илъэс 71-рэ зэрырикъуакIэ къыводхъуэхъу. Ди Хэкум и хуитныгъэмрэ и щхьэхуитныгъэмрэ тхуэзыхъума ди адэшхуэхэм, ди адэхэм я лIыгъэр, дэ, зауэ нэужым къалъхуахэм, зэи тщыгъупщэнукъым. ХэкIуэдахэм я фэеплъыр уахътыншэщ, нобэ тхуэпсэу лIыхъужьхэм я щIыхьыр лъапIэщ. Илъэс куэдкIэ узыншагъэ быдэ фиIэну ди гуапэщ.

ГЪУКIЭЛI Хьэсэн,
КъБР-м и Сату-промышленнэ палатэм и унафэщI.

● Дыгъуасэ

Щыгъуэ-щIэж махуэм зыхуагъэхьэзыр

КъБР-м и Iэтащхьэм и Администрацэм и УнафэщI Къуэдзокъуэ Мухьэмэд деж дыгъуасэ щызэхэтащ Урыс-Кавказ зауэр зэриухрэ илъэси 152-рэ зэрырикъур егъэкIуэкIыныкIэ КъызэгъэпэщакIуэ гупым хэтхэм я зэIущIэ.

НАКЪЫГЪЭМ и 20 - 21 махуэхэм Налшык къалэ щекIуэкIыну дауэдапщэхэр къызэгъэпэща зэрыхъунум теухуауэ зэIущIэм къыщыпсэлъащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэ **Битокъу Владимир**, министрхэу **Къумахуэ Мухьэдинрэ Къуэшрокъуэ Залымрэ**, КъБР-м Граждан жылагъуэ Іэхэущ Іапіэхэм ядэлэжьэныкIэ лъэпкъ ІэхэуэхэмкIэ и управленэм и унафэщI **Кlурашын Анзор**, Дунейпсо Адыгэ Хасэм и президент **Сэхъурокъуэ Хьэутий**, Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ **Хьэфыщlэ Мухьэмэд** сымэ, нэгъуэщIхэри.

КъызэрэпэщакIуэ гупым хэтхэм и гугъу ящIащ накъыгъэм и 21-м и пэ къыхуэу республикэм щекIуэкIыну Іуэхугъуэхэмэ. Дунейпсо Адыгэ Хасэр къызэрызэрагъэпэщэрэ дызэрыт мазэм и 19-м илъэс 25-рэ зэрырикъум ипкъ иткIэ, а махуэ дыдэм ДАХ-м и Іуэхущапіэм щекIуэкIынущ «Лъэпкъ зэхущытыкIэхэр егъэфIэкIуэныгъэ лъэпкъ щэнхабзэм зегъэужьныгъэ» щIэныгъэ конференцыр. А Іуэхум ещхьлIауэ щытынущ «Адыгэ псалъэм» и къыдэкIыгъуэ щхьэхуэри.

Налшык, Мейкъуапэ, Черкесск адыгэбзэкIэ къыщыдэкI газетхэм я редакцэхэм ягъэхьэзыр номер зэхэт, республикищми я телевиденэхэм, радиом къатынущ Щыгъуэ-щIэж махуэм теухуа нэтынхэр.

КъызэрэпэщакIуэ гупым и кьыкIэльыкIэ зэIущIэр накъыгъэм и 13-м екIуэкIынуц.

НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэ.

Хэку зауэшхуэм къыщытхьа ТекIуэныгъэр илъэс 71-рэ зэрырикъум хуэгъэза Іуэху зэмылIэужьыгъуэхэр Бахъсэн районым и жылагъуэ псоми щекIуэкIынущ. Къуажэхэм зауэ лъэхъэнэм и уэрэдхэм я конкурсхэр, литературэ пщыхьэщхьэхэр, спорт зэхьэзэхуэхэр къыщыгъэгъэпэщынущ.

НАКЪЫГЪЭМ и 7-8-хэм цIыхухэр пэкIухэм щызэхьэхьэнчу, хэкIуэдахэм я фэеплъхэм удз гъэгъахэр тралъхьэнчу. Зауэшхуэ щекIуэкIа 910-нэ лъагапIэм Хьэтлохъуэщыкъуэй къуажэм дэт кадет интернат-еджапIэ №21-м щIэсхэм щIэтыну ТекIуэныгъэм и бэракъыр Къэбэрдей-Балъкъэрым щынэхъ ин дыдэу щытынущ.

Хабзэ зэрыхъуам тету, ТекIуэныгъэм и махуэм пыщIа зэхьэхьэ нэхъыщхьэ дыдэр - «ТекIуэныгъэм и хэкIыпIэ хъуар лъэпкъхэм я зэныбжьэгъугъэрщ» зыфIащар накъыгъэм и 9-м Кременчуг-Константиновскэ къуажэм щызэхуэсынущ. Пэкlум и ужьхьэ армеец нэхъыщхьэхэм я парад екIуэкIынущ, районым и артист нэхъыфIхэм концерт ягъэлъэгъэнущ.

Хабзэ зэрыхъуам тету

ЧЫЛАР Аринэ.

● Накъыгъэм и 7-р Радиом, связым и Iэнатlэ псомн я дэжьакIуэхэм я махуэщ

Бэм я джакIуэ

1895 гъэм, щIэмкIэ накъыгъэм и 7-м, Санкт-Петербург дэт технологие университетым и егъэджакIуэ, инженер Попов Александр Степан и къуэм а лъэхъэнэм хуэфIэкIар дуней псом и къыхэгъэ нэхъ ин дыдэхэм ящыщу къалъыитэ. И Іэдакъэщ щIэкIым теухуауэ къэпсалъэу абы мыпхуэдэу жиIэгъащ: «Мы си Іэмэпсымэр адэкIэ обгъэфIакIуэмэ, токым и къарур къэбгъэсэбэпурэ сыт хуэдэ макъри дэнэ щIыпIи щыбгъэIуфынущ».

АР ЗЭРЫЗАХУЭР наIуэ хъэхъуу хуежьащ XX лIащIыгъуэм и пэхэм. А къэхутэныгъэр щIэдзапIэ хуэхъуащ иужькIэ лъэ быдэкIэ цIыхубэм я гъащIэм къыхьыха связымрэ радиомрэ. Хуэм-хуэмурэ зэпэжьжьэ щIыналъэхэр зэпсэлъэф, дунейм, къэралым щекIуэкIхэм ятеуха хъыбархэр къатыф хъуащ. Нобэ ди нэгу щокI щIэныгъэр здыпэсар, ар зыльэIэса лъагапIэр.

Коммуникацэм, нэгъуэщIу жыпIэмэ, цIыхухэм, къэралхэм, континентхэм я зэпыщIэныгъэм ехьэлIа зы къэхутэныгъэм щыIакъым икIи щыIэхъым радиом куууэ пымыщIауэ. КъащIтэмэ, космосым цIыхур пэзэгафынтэкъым, абы пыщIа Іуэхугъуэ куэдыкIейкъэр яхуэзфIэгъэкIынтэкъым радиор я Іэпэгъуэ щымытамэ. А Іэмалыр лъэщу къагъэIурыщIащ, ноби ефIакIуэ зэпытщ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и унафэщIхэм фIыуэ къагурыIуэрт жьэрыIуатэ псалъэм и мыхьэнэр. Газету къахудэгъэкIыр мащIэт, радиом и макъыр дэни нэсырти, абы зегъэужьыным гупытэшхуэ хуащIыр.

«Псалъэр Налшыкыр» псалъэ гукъинэжхэр япэу эфирым щыIуар 1927 гъэм накъыгъэм и 1-рщ. Абы иращIэкIа гуфIэгъуэм кърихьэлIат Мэскуу, Ростов, Ставрополь кьалэхэм, нэгъуэщI щыпIэхэм щыщ хьэщIэхэр, республикэм и жылагъуэхэм я лIыкIуэ куэд дыдэ. Мы станцыр Кавказ Ищхьэрэм щыIэпIэт. Апхуэдэ щыкIэкIэ илъэс 89-рэ и пэкIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и тхыдэм, ди цIыхухэм я гъащIэм радиор кьыхьащ. Абы Іыандэрэ «жьэрыIуатэ газеткIэ» пэщIадзэ лъэбакъуэ къудейт. 1943 гъэм и пэщIадзэм Сталинград и дежь фельдмаршал Паулюс и сэлэту, офицеру, генералу минищым щIигъуи гъэру зыкъыщата иужь, Хэку зауэшхуэм и екIуэкIыкIэм къимыгъэззэжыну зызэрихъуэкIащ. ИджыебгъэрыкIуэр ди дзэхэрт. Абыхэм зэкIэлъыкIуэу хуит къащIыжырт ди щIыналъэхэр. Инджылызхэмрэ США-мрэ «ЕтIуанэ фронткIэ» зэджэр къыщызэIуахар 1944 гъэрщ. Абы ирихьэлIэу ди щIыналъэм и нэхъыбэр биим къыIэщIахьыжакIэт. Совет зауэлIхэм ТекIуэныгъэр къыщахьырт IэнатIэ псоми. ИтIанэ ягъэззэщащ я къалэн лъапIэр: Европэм и къралхэр биим къыIэщIагъэкIыжащ. Я гъащIэм емыблэжу.

Араущ тхыдэм и пэжыр. ИкIи ар зыми хуIэуфэжынукъым. Тхыдэ жьыжьэм зыгъэ иращIэфынкIэ хъунщ, ауэ дэ зи гугъу тщIыхэр щекIуэкIар дыгъуасэ хуэдэщ. Зы щапхъэ закъуэ: СССР-м , США-м, Инджылызым я унафэщIхэр Кърымым щызэIущIа 1945 гъэм и мазаем а зэманым къытхъуэт къэралитIым я ящхьэрэ Берлин километр 600-кIэ пэжьыжьат, ауэ ди дзэхэр километр 60-кIэ гъунэгъу хуэхъуат.

Псом хуэмыдэу узэгуэзыгъэпыр Совет Союзым и зауэлIхэм лъырэ пщIэнтIэпскIэ кьазэуа ТекIуэныгъэр ягъэлъахъшэну абыхэм хуит къащIыжа ЕвропIэм и Европэм и къралхэр зэрыхуIэжьхъурщ. Ахэр апхуэдизкIэ хьэйм икIаи, а зэманым екIуэкIа Іэхуэхъуэм я лъэужь гуэри къагъэнэну я мурадкъым. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, политикхэм жаIэхэр я фIэщ мэхъу а къаралхэм я щIалэгъуалэм. АрщхьэкIэ, аргуэру къытедгъэззэжыщи, Хэку зауэшхуэри, абы теухуа Іэщхьэ зэм бжьагъэщIэжынукъым. Абы къыгъэльэгъуащ СССР-у щытам и пIэ иува Урысейри къэрал лъэщу къыIэрынэжыр.

ШАЛ Мухьэмэд.

Бэм я джакIуэ

(КIэухыр. ПэщIэдзэр 1-нэ нап.).

Цыхьфэ хъыбарегъащIэ Iэнатlэм и Iэмалышlэм хэпщIыкIыу зиужьырт, радиом едаIуэхэр нэхъыбэ хъурт, эфирым Iэуэлъауэ макъ лейхэр итыжтэкъым. Арами, адыгэбзэрэ балъкъарыбзэкIэ ягъэхъезыр нэтынхэр хуабжьу зэрымащIэр цIыхухэм ягу кьеуэрт, дакьикъипщым фIекIыртэкъым, къанэ щIагъуэ щымыIэу зэрекIуэкIыр урысыбзэт. А щыугъэр гъэзэкIуэжьын зэрыхуейр кьелъытэри, партым и обкомым 1936 гъэм и мэплъежьыкъ мазэм кьещтэ радиокомитетым и лэжьэкIэм зэрыщыту хэпльэжьным теухуа унафэ. Программэхэр щIэм тету ягъэхьэзыру щIадза нэужь, эфир зэманым и процент 80-р адыгэбзэмрэ балъкъарыбзэмрэ, процент 20-р урысыбзэм лъагъэс. Абы и фIыгъэкIэ, анэдэлъбзэмкIэ къатхэм щIэх-щIэхьыурэ хагъэхьэрт гъэсэныгъэм, егъэджэныгъэм, политикэм, экономикэм, литературэмрэ щэнхабзэмрэ теухуахэр. Радиом къыдэкIыжа корреспондентхэм къэхэкIащ парт, къэрал лэжьакIуэхэр, тхакIуэхэр, нэгъэущ цIыху цIэрыIуэ Iэджи.

Хэку зауэшхуэм щыгъуэ, бийр ди щIыналъэм къыщысам, «Псалъэр Германиерщ» зыфIаща пункт фашистхэм къызэIуахат. Налшык ипсэлъыкI радиор абы пльэщу пщIэтащ. ЗэрыпхъуакIуэхэм зэрахъэ лейр, ди цIыхухэм къаГъэпльагъуэ лIыгъэмрэ хахуагъэмрэ ЗыхъумэжьыныгъэмкIэ Комитетым и унафэм щIэту зэпымыуэ хIуащIыIу ящIырт. Ди журналистхэм къадэIэпыкъурт Союзпсо радиом и корреспонденту Ипщэ фронтым щыIэ Кованоныр. Нэмыцэхэр кьеблагъапэ щыхъум, партым и обкомым и япэ секретарь КIымыхъу Зуберрэ 37-нэ армэм и унафэщIхэмрэ я щIэгъэкъуэну техникэри, бзиущымкIэ кьеджэнхуэри Тбилиси ягъэпэхъуэри, бийр хэкум ирахужьхуу абы щыIэжьащ. А мазэхэм радиом и лэжьыгъэр яунэтIащ Теунэ Хьечимрэ Залиханов Жэнэкъаитрэ. 1943 гъэм щыIышлэм и 4-м Налшык хуит кьащIжащ. Республикэм и кьалащхьэм япэу кьыдыхьэжа советыдзэхэм я гъусэу ди цIыхухэр корреспондентхэм кьагъэзэжащ икIи зэрыпсалъэ Iэмэпсымэр псынщIэу ягъэувари, Налшык хуит къызэращIжам теухуа хьыбарыр Кавказ Ищхьэрэм щыяпэу Левитан и макъымкIэ яГъэIуэну щытащ. Я пэжжыгъэр зэтраублэжа нэужь, зэуапIэ Iэнатlэхэм щекIуэкIхэр щIэмычуэу кьатырт, «Ижьырей сыхьэт», «Фронтым кьикI письмохэмрэ абы ятхэмрэ» псальащхьэхэм, нэгъэущIхэми щIэту зягъэхьэзыр нэтынхэм цIыхухэр пэплъэ зэпытт. Программэхэм куэду хагъэхьэрт ди хэкуэгъу зауэлIхэм, псальэм папщIэ, Кардэн Кьубатий, Кьуэныкьуей Назир, Байсултанов Алим, КIэфо зэкъуэшхэм, Головко Арсений, нэгъэущ кьэзыгъэ ятеуха тхыгъэхэмрэ очеркхэмрэ. ЖылагъуэхэрэкIыхьырт, лъэщапIэхэм кIуэрт, цIыхухэр кьагъэпсальэрт, Iэхуэм нэхъри трагъэгушхуэрт.

Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и зыужьныныгъэм хэлъхьэныгъэфI хуащIащ журналист нэхъыжьхэу Тхьэщокъуэ Мурадин, Журт Тыгъуэн, Дыджэ Зулькъэрней, Кьардэн Жьарслъэн, Елмуэ Гъэзер, Сэкрэк Хьэсэн, Дыкъыныэ Хьэмид, Кьармокъуэ Мухьэмэд, АфIэунэ Рае, Шэт Николай, Гувэжькьуэ Пётр, Тэрчокъуэ Исуф, Хьэлышх Иннэ, Кьагъырмэс Борис, Журт Биберд, Кьуэдзокъуэ Хьэсэн, НэщIэпыджэ Ибрахьим, БжэныкIэ Мухьэб, Джыназ Юрэ, Джэрыджэ Арсен, дикторхэу Щакуэ Хужь, Безрокъуэ Хужь, Багъэтыр Аркадий, Мыз Майе, операторхэу Ащнокъуэ Николай, БакIуэ Борис, Гъыщо Ритэ, режиссёр Кьуэдзокъуэ Тамарэ, инженер Жаным Мухьэмэд сымэ, нэгъэущI куэдхэми. Сэри илъэс 25-рэ республикэ радиом естащ. Си япэкIэ уваxэми, си яужькIэ нэкIуахэми садэлэжьащи, дэтхэнэми и IуэхущIафэм мыIейуэ сыщыгъуазэщ. Зы псалъэу жысIэнщи, игури и псэри етауэ и кьалэныр езымыхьэкI яхэткъым. Дэтхэнэри Iуэхум хуэпэжщ, дагъуэншэу лэжьыгъэр зэрыдигъэкIыным хущIокъу.

ЩIалхъэ тхъухьухэр мащIэтэкъым. Нэхъыжьыфl Емуэ Гъуэр фIы щIэнымрэ дахагъэмрэ кьахуигъэщIами ярейт. Цыху гумызагъэт, псоми защIигъэкъуэну хьэзырт, хэлъэтышхуэ иIэт. Программэхэр эфирым езыт кьудамэм и унафэщIти, дэтхэнэми и лэжьыгъэм хуэсакъырт, Iуэхур зэблэмыун щхьэкIэ, нэтынхэр зэрыхьэзырым ткIийуэ кIэлъыплъырт, аэр зыхуей хуэмызауэ етIысэхынутэкъым.

Радиом адыгэ нэтынхэмкIэ и редактр нэхъыщхьэ Къармокъуэ Мухьэмэд зэрытхакIуэ щэджащэм кьыдэкIуэ икIи журналист Iэзэт. Лэжьыгъэм фIыуэ хищIыкIырти, ущигъэуэнутэкъым. Тхэфынури, абы пэмыльъэщынри тыншу зэхигъэкIыфырт. Аращ абы и зэманым кьащтахэм лэжьакIуэфI, журналист, тхакIуэ хьарэныкэр кьащIыхьэкIар. Уеблэмэ, Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и фIыпIэхэр зыIыгъри, зыгъэбагъэри, адэкIэ зыгъэкIуэтэри аэрэращ. Апхуэдэхэщ ди щIыналъэми, ди къуэш республикэхэми, хамэ къэралхэм щыпсэу ди лъэпкъэгъуэхэми фIыуэ кьыщацIыху журналист гуащIафIэхэу МызАхьмэд, Къудей Лидэ, Тэтрокъуэ Астемыр, Хьэмту Кьадир, Махуэлl Хьаджэт, Мыз Майе, Багъэтыр Нинэ, Вындыжь Марие, Пщыгъэуш (Гъубжокъуэ) Раметэ, «Нур» сабий журналым редактор нэхъыщхьэу яГъэкIуэ Аброкъуэ Беллэ сымэ, нэгъэущIхэри. Дэтхэнэми езым и журналист къэтI иIэжщи, и бзэкIэ, и псэлъэкIэ и Iуэху епльыкIэр кьеIуэтэ, радиом едаIуэхэм ябгъэдэлъхьэ. Кьапщтэмэ, Къудей Лидэ и нэтынхэм гъащIэм и плыифэ зэхуэмыдэхэр хьибольагъуэ. Ди япэ ита нэхъыжьыфIхэм я IуэхущIафэу щытам, я кьеIуэкIыкIам щатепсэльъыхькIэ, абы и бзэ щэрыуэм зэман блэкIаxэр Iупщту уи нэгу кьыщIегъэхьэ. Псом хуэмыдэу, пщIэ лей хуещI Хэку зауэшхуэм хэтакъым, хэкIуэдахэм я щхьэгъусэхэм, а лъэхъэнэ хьэлъэм фронтым хуэлажьахэм. Абыхэм щепсэлъэлIэкIэ, я гукъэкIыжхэр кьащригъэIутэжкIэ, и псалъэм хуосакъ, щабагъэр япэ иригъащ, цIыхухэр зэдзэIуну, гъэщIэгъэн ящыхьуну кьиныIэхэр кьыхегъэщхьэхуКI. МызАхьмэд дэни нэсыф журналистщ. Ар кьэзымыцIыху лэжьакIуэжь ди кьуажэхэм кьыщыгъуэтыгъуейщ. Мызыр жанр кэдыим хэзагъэ, псом хуэмыдэу, радиоочеркым хуэIэижь журналистщи, а efIакIуэныгъэхэр IэкIуэлъакIуэу кьегъэсэбэп. Махуэлl Хьаджэт эфирым щыIу и псальэм пщIэ хуещI, уэзрегъэдаIуэ, егуГуу зэригъэхьэзырым и щыхьэту, и нэтынхэр купщIафIэщ. Хьэмту Кьадир бэм и сэбэп зыхэлъыр япэ иригъащ, адыгэм и тхыдэм, дин пэжым щIэх-щIэхьыр топсэльыхь, абыхэм кууэ щыгъуазэ щIэныгъэлIэхэр, IэщIагъэлIэхэр и нэтынхэм хэщIэ, жэуапльныгъэ хэлъу и лэжьыгъэр кьыззрегъэпэщ. Тэтрокъуэ Астемыр адыгэ гупым и унафэщIри, редакцэм и Iуэхур тэмэму еунэтI, кьалэныхэр зэщIэщыхуэу зэкIэлъ.ехь, кьищынэмыщIауэ, нэтын щхьэхуэхэр иригъэкIуэкI. Вындыжь Марие еджанIэхэм, гъэсапIэхэм, щIэблэм жьыджэру ядолажьэ, абыхэм я IуэхущIафэм бзэ Iэфl кIэ топсэльыхь. Мыз Майерэ Гъубжокъуэ Раметэрэ зэманым декIуу, гугъэзагъэу икIи щIэщIауэ кьыззрагъэпэщ.

Цыхухэм гуапэ ящыхъащ Къэбэрдей-Балъкъэр радиом канал щхьэхуэ кьызэрыхудахар, 99,5 хьэуа толъкъуным хуэгъэпсауэ зэпымыуэ зэрылажьэр. Нэтынхэр хуабжьу зэмылIэужьыгъуэщ, гъэщIэм и лъэныкъуэ псоми теухуащ. Апхуэдэщ «Си Къэбэрдей-Балъкъэр», «Псалъэмкъ щхьэпэ», «ХьэщIащ», «ТекIуэныгъэм и махуэщхуэ», «Си зэIущIапIэм», «Ди лъахэ», «Адыгэхэр: тхыдэр, хабзэр», «Зэманым пэджэжу», «Дингъуаззэ», «Дунейр нобэ», «Динымрэ гъащIэмрэ», «ГъащIэм и дамыгъэ», «Лъэпкъым и фIыгъэхэр», «Утыку», «ЩIалэгъуэ» «Усыгъэ», «Прозэм и напэкIуэцIхэр», «Жаншэрхъ», «Набдзэгубдзапльэхэм я клуб», «Лэгъупыкъу», «Таурхьан», «Ди гъусэу зывгъэпсэху», «Макъамэ 99,5-FM», «Фэр папщIэ», «Гуэлъ уэрэдхэр», «Кьуэзрыфэ пшынальэхэр», «Адыгэ уэрэдыкьхэр», «Гукъыдэж», «Дэрэжэгъуэ», «Жэщыбг нэужьым», жыхуиIэхэр, нэгъэущIхэри.

Мис апхуэдэ зэхуэдитыкIэ дахэ эфирымрэ цIыхубэмрэ зэхуаIэу я къоГъуэгурыкIуэ 1927 гъэм накъыгъэ и 1-м къызэIуахауэ щыта, кьыкIэлъыкIуэ илъэсхэм зыужьыныгъэшхуэ зыгъэуэта Къэбэрдей-Балъкъэр радиостанцыр.

«Гъунапкъэ зимыIэ лъэмыжкIэ» зэджэ радиор лъэ быдэкIэ уеиным зи гуащIэрэ зи зэфIэкIрэ хэзыльхьахэм, абыхэм я Iуэхум пызыщэхэм я махуэ лъапIэмкIэ дохьуэхъу. Ди гуапэщ зауэщI зэпыту я Iэнатlэр ирахьэкIыну, нэтын купщIафIэ куэд я Iэдакъэ кьыщIэкIыну, я мурадхэм лъэIэсыну.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

● Фэеплъ

Уи нэгу къыщIэбгъэхьэну тынш дыдэуи щыткъым

Налшык къалэ и зыгъэпсэхупIэ ХьэтIохъущыкъуей жыг хадэм накъыгъэм и блым щагъэлъэгъуэнущ «ТекIуэныгъэ Иным дыздыхуэкIуэм» зыфIаща тепльэгъуэр.

КъБКъУ-м и студентхэмрэ «Амикс» уэрэджьIакIуэ купымрэ сэлэт фащэхэр ящыгъуу ди нэгу кьыщIагъэуэнущ Хэку зауэшхуэм и махуэ гуащIэхэм щыщ тепльэгъуэхэр. Iуэхур щекIуэкIыныр еплIанэ зыгъэпсэхупIэ гуэлым и Iэгъуэблагъэм дежщ, ар яублэнущ нэщхуэм сыхьэти 4-м. «Зэхэуэ гуащIэхэм» я ужькIэ, шэху уэздыгъэхэр пагъэнэнрэ гуэлым щесыну ятIупщынущ. ИтIанэ «МафIэ мыужьых» фэеплъым дежь щыгъуэ пэкIу щыззэхашэнущ, удз гъэгъахэр тралъхьэнущ.

А махуэм екIуэкIынущ зауэм и ветеранхэр зыхэт зэIущIэхэр, дзэ-спорт зэхьэзэхуэхэр, концерт. Пщыхьэщхьэм уафэм хьэрэкIытIэ драгъэльтеинущ.

КъБР-м Печатымрэ цIыхубэ коммуникацэхэмкIэ и къэрал комитетым и пресс-Iуэхущ Iапl эр.

● Банк IуэхущIапIэхэм

Даянэрэ ФатIимэрэ я зэфIэкI лъагэр

«Урысейм и ХъумапIэ банк» ПАО-м и Ипщэ-Къухьэпlэ банкым и стипендие хэхар зыхуагъэувынуэр къыщыхаха зэпеуэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым щеджэжэр щытекIуащ.

«КЪЭРАЛЫР, правэр, экономикэр щэнхабзэм и пщащ ЭкIэ» урысейпсо студент щIэныгъэ-практикэ конференцыр къыщыззIуахым, еджапIэ нэхъыщхьэхэм я студентхэм ящыщу «Урысейм и ХъумапIэ банк» ПАО-м и Ипщэ-Къухьэпlэ банкым и зэпеуэ зэIухам щытекIуахэр щагъэнэIуащ. Бжьыпэр яубыдащ правэмкIэ, экономикэмрэ финансэмкIэ институтым и 3-нэ, и 4-нэ курсхэм щIэсхэу Нэгъуей Даянэрэ Мусуковэ ФатIимэрэ. Урысейм и ХъумапIэ банкым и Къэбэрдей-Балъкъэр Iуэхущ Iапl эм кадрхэмкIэ и кьудамэм и унафэщI Шыпш Бесльэн зэ еджэгъуэ пIалъэкIэ (семестр) стипендие зэрыхуэх сертификатхэр, гуфIэгъуэ щытыкIэм иту, текIуахэм яритыжащ.

- Мы программэм еджакIуэхэм я зэфIэкIыр игъэнаIуэ къудейкъым, атlэ банк Iуэху зехьэкIэм и щэхуэсми хегъэгъуазэ,- кьыхигъэщащ абы.

Студентхэхэр фIы дыдэу йоджэ, щIэныгъэ лэжьыгъэ ирагъэкIуэкI, университетым и щэнхабзэ, жылагъуэ гъащIэм щыжьыджэрщ.

ШАЛ ФатIимэ,
КъБКъУ-м и пресс-Iуэхущ Iапl эм и лэжьакIуэ.

● Тхьлъыщ Iэ

Зи фэеплъ тхъумэну зыхуэфащэхэр

ТекIуэныгъэ Иным и махуэм ипэ къихуэу лъахэхутэхэу Котляровхэ Мариерэ Викторрэ я тхылъ тедзапIэм ящыщыдзэкIащ «Они победили фашизм» тхылъыр. Абы хагъэхьащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и егъэджакIуэхэмрэ студентхэмрэ Хэку зауэшхуэм хэта я адэхэмрэ адэшхуэхэмрэ ятеуха я гукъэкIыжхэр.

ТХЫЛЪ тедзапIэм и редактор нэхъыщхьэ Котляров Виктор жеIэ:

- А тхыгъэхэр «Университетская жизнь» газетым кьыхетхауащ, ТекIуэныгъэ Иныр кьыззрахьрэ илъэс 70 щрикъум ирихьэлIэу. Тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор Апажэ Еленэ тхыгъэхэр зы тхылъу зэридзылIэри кьыдигъэкIащ, пэублэ псалъэ хуищIри. Абы щыжеIэ: «Хэку зауэшхуэм хэта ди благъэхэм, Iыхьлыхэм я фэеплъыр хъумэным теухуауэ кьыхэтлъхьа Iуэхум хэта псоми фIыщIэ фхузощ. А лэжьыгъэм нэхъыжьхэри нэхъыщIэхэри зэкъуигъэуващ: унагъуэ кьэс жьы хъуа суэрэтхэмрэ тхылъхэмрэ хуэсакъыу кьрахьлIащ, ЗыхъумэжьныгъэмкIэ министерствэм и сайтхэм тхыгъэхэр кьыщIалъхьхуащ. Ди тхыдэр зыщ, абы дыщыгъуазэщ икIи ар зыми кьредгъэтхыкIыжынукъым».

Тхылъым хагъэхьащ ветеран 90-м ятеуха тхыгъэхэр, дэтхэнэми сурэт щIыгъужауэ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и адрей егъэджэныгъэ Iуэхущ Iапl эхэми апхуэдэ лэжьыгъэ щхьэпэ ираГъэкIуэкIтэмэ, фIыт - Хэку зауэшхуэм хэта дэтхэнэми гулъытэ хуэтщIыну, я фэеплъыр тхъумэну ди кьалэнщ.

«Они победили фашизм» тхылъым и гугъу пщIымэ, махуэ зыбжанэм кьриубыдэу ар зэбграхащ. ЕтIуанэу кьыдагъэкIыжыну я мурадщ.

БЖЬЫХЬЭЛI Роз э.

● ТекIуэныгъэ-71

КъыдэкIуэтей щIэблэм пщIэ хурагъэщI

Бахьсэн щыIналъэм хьихьэ ХьэтIохъущыкъуей къуажэм Къызбрун щIыналъэм къыщхьэщыжахэм я фэеплъым деж «ТекIуэныгъэм и бэракъыр - ХьэтIохъущыкъуейм» дзэ-хэкупсэ Iуэху дахэ щекIуэкIащ.

АБы хэтащ щIыналъэ, хуажэ администрацэхэм я унафэщIхэр, зауэм хэтахэм я «Боевое братство» урысейпсо зэгурыкIуэхэм хэтхэр, кадет школ-интернатым щеджэхэр, егъэджакIуэхэмрэ къуажадэхэмрэ.

Кадетхэм я школ-интернатым и унафэщI Ует Ахьед зэIущIэр къызэIуихри, хьэщIэхэм фIэхъус псалъэкIэ захуигъэзащ.

- Нобэ ди щIыналъэм щыфIэддзэну ТекIуэныгъэм и бэракъыр республикэм щынэхъ ин дыдэщ. Ар «Звезда нашей Великой Победы» автопробегым хэтахэм тыгъэ кьытхуащIащи, сыхуейщ абыхэм фIыщIэ яхуэсщIыну, - захуигъэзащ Уетым кьызэхуэсахэм.

Зы дакьикъкIэ щыгъуэ аужь, фэеплъым удз гъэгъахэр тралъхьащ. Абы кьыкIэлъыкIуэу кадет школ-интернатым щIэс цIыкIуэхэм ТекIуэныгъэм и бэракъыр зэкIуэцIахащ.

КъищынэмыщIауэ, хьэтIохъущыкъуей кадетхэр «Георгий и ленте» урысейпсо Iуэхум хэтащ.

«ТекIуэныгъэм и бэракъыр ХьэтIохъущыкъуейм» акцэм и къызэгъэпэщакIуэхэм Хэку зауэшхуэм ди хэкуэгъуэхэм щызэрахьа лIыгъэр ящымыгъупщу, къыдэкIуэтей щIэблэм щIыхь хуегъэщIыным ар хуагъэпсащ.

ЧЫЛАР Аринэ.

● БэнэкIэ хуит

Индыл Iуфэ щызэпоуэ

Мэлыжьыхьым и 23-24-хэм Волгоград къалэм, «Сталинград» спорт залым щекIуэкIащ бэнэкIэ хуитымкIэ щIалэхэмрэ хъыджэбзэхэмрэ я урысейпсо турнир. Ар теухуауэ щытащ ТекIуэныгъэ Иным и махуэм. Индыл (Волгэ) Iуфэ щызэхуэсащ. Урысейм рэ абы и гъунэгъу къэралхэмрэ я щIыналъэ 14-м къикIа бэнакIуэ лъэщхэр. Зэхьэзэхуэм хэтащ КъБР-м и гупи - Къэщкъэтау къуажэм щыщкъу бэнэкIэ хуитымкIэ Шэрэдж щыIэ сабий-ныбжьыщIэ спорт школым зыщызыгъасэхэмрэ Сэкрэн Мухьэдин къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

ГУАЩIЭУ екIуэкIа зэпеуэм ТекIуэныгъэ къыщацхьащ Хьэсэней щыщхэу Гузоев Алан (кг 46), Шахмурзаев Тамерлан (кг 42), Гергоков Саид (кг 28) сымэ, къащхьэтауэ дэсхэу Атабиев Расулрэ (кг 54) Мецелов Ибрэхьимрэ (кг 35). Дыжьын медалыр кьихьащ Хьэсэней щыщ Бозиев Азэмэт (кг 35). Жэзыр къалэрыхьащ Хьэсэней икIахэу Уянаев Алихан (кг 38), Карчаев Хьэзрэт (кг 35), Мисиров Алий (кг 35), апхуэдэу Къэщкъэтау щыщ Чабдаров Расул (кг 50).

БэнакIуэ ныбжьыщIэхэм я гъусэу зэхьэзэхуэм щыIащ тренерхэу Заникоев Азрэт, Ажоевхэ Исмэхьилрэ Азэмэтрэ, Мисиров Ильяс, Гузоев Ибрэхьим, Карчаев Рашид. Зэхьэзэхуэр нэхъыжьым къызэрыкIуэ яшащ «Мамаев курган» фэеплъ комплексым - Хэку зауэшхуэм си псэ щызытахэр яГу кьагъэкIыжащ. «Родина - мать», «Героям Сталинградской битвы» фэеплъэр зрагъэлъэгъуащ. ЩIыхь къэрэгъулыр зи нэгу щIэкIа, хэкIуэдахэм я унэцIэ бжьыгъэншэм фэеплъым къыщеджа ныбжьыщIэхэм зыщIэупщIэн я куэдт. Ахэр нэхъ гъунэгъу хузэхъуащ Хэку зауэшхуэм и тхыдэм.

УЭРКЪ Жыраслъэн.

Мы махуэхэм

Накъыгъэм и 7, *щэбэт*

♦**Радиом, связым и Iэнатlэ псоми я лэжьакIуэхэм я махуэщ**

♦**Урысей Федерацэм Iэщэкlэ ЗэщIэуэзэда и Къарухэр кьыщIэзэрагъэпэща махуэщ.** 1992 гъэм УФ-м и Президентым Iэ щIидзащ Урысей Федерацэм ЗыхъумэжьныгъэмкIэ и министерствэмрэ ІэщэкIэ ЗэщIэуэзэда и Къарухэрэ къыщIэзэгъэпэщыным теухуауэ.

♦**Къэзэхъстаным щагъэлъапIэ Хэкум и хъумакIуэм и махуэ**

♦**1780 гъэм** Екатеринэ ЕтIуанэм Санкт-Петербург тыгъэ хуищIащ къалэм и гербыр.

♦**1895 гъэм** урыс инженер Попов Александр ягъэ радиоприёмник къигупсысащ.

♦**1927 гъэм** КъБР-м и Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и ягъэ нэтынхэм щIидзащ.

♦**1934 гъэм** РСФСР-м и Iэ хъуащ щIыналъэщIэ - Еврей автономнэ областыр.

♦**1985 гъэм** СССР-м и Министрхэм я Советым унафэ кьищтащ фадафэхэм, фадэ Iэрыщ I щIэзэгъэжхэм ебэныным теухуауэ.

♦**1985 гъэм** Налшык Хэку зауэ орденым и ягъэ нагъыщэр кьыхуагъэфэщащ.

♦**1990 гъэм** КъБР-м и «Адыгэ Хасэ» жылагъуэ зэгухьэныгъэр кьызэрагъэпэщащ.

♦Урыс композитор, дирижёр, зи Iэдакъэщ Iэкlэр цIыхухэм нобэми яфIэтельыджэ **Чайковский Пётр** къызэралъхурэ илъэси 176-рэ ирокъу.

♦Индием щыщ тхакIуэ, жылагъуэ лэжьакIуэ цIэрыIуэ, Нобель и сауГъэтыр зыхуагъэфэща **Тагор Рабиндранат** къызэралъхурэ илъэси 155-рэ ирокъу.

♦Совет усакIуэ, зэдзэкIакIуэ **Заболоцкий Николай** къызэралъхурэ илъэси 113-рэ ирокъу.

♦МэкъумэщIэныгъэхэм я кандидат, КъБР-м щыIхь зиIэ и агроном **Чэгъэду Владимир** и ныбжьыр илъэс 80 ирокъу.

♦Физологие щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор **Балэ Иринэ** къыщалъхуэ махуэщ.

♦КъБР-м щIыхь зиIэ и журналист КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат **Кьудей Владимир** и ныбжьыр илъэс 62-рэ ирокъу.

♦«Адыгэ псалъэ» газетым жэуап зыхь и секретарым и кьуэдзэ **ДыщэкI Соня** къыщалъхуэ махуэщ.

♦Сурэтыщ **Пщыхьэщ Iэ Хьэсэнбий** и ныбжьыр илъэс 59-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым эзритымкIэ, Налшык уфаруэ щыщытынущ, зыщхьэщыкIынущ. Хуабэр махуэм градус 12 - 15, жэщым градус 11 - 12 щыхьунущ.

Накъыгъэм и 8, *тхьэмахуэ*

♦**Жор Плъыжьымрэ Мазэ Нык ъуэ Щхьэнт Iэмрэ я дунейпсо махуэщ**

♦**Беларусь Республикэм и къэрал ныпымрэ гербымрэ я махуэщ**

♦**1945 гъэм** фашист Германием псалъэмакъыншэу зыкъызэритыр къыщыгъэлъэгъуа актым Iэ традзащ.

♦**1949 гъэм** Берлин къалэм и Трептов-паркым къыщызэIуахащ а къалэм щызэкIуэда совет сэлэтхэм я фэеплъ.

♦**1967 гъэм** «Сэлэт Мыщ Iыхьэм и Фэеплъ» архитектурнэ ансамблыр Кремлым и блным дек къыщызэIуахащ.

♦Медицинэ щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор, ЩIДАА-м и академик, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Нэгъуей Беслъэн** и ныбжьыр илъэс 80 ирокъу.

♦Олимп чемпион **Шыхъуэ Борис** и ныбжьыр илъэс 69-рэ ирокъу.

♦Химие щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Къущхьэ Хьэсбий** и ныбжьыр илъэс 63-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым эзритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIуэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 15 - 18, жэщым градусы 9 - 12 щыхьунущ.

Накъыгъэм и 9, *блыщхьэ*

♦**ТЕКIУЭНЫГЪЭМ И МАХУЭЩ**

♦**1944 гъэм** Севастополь къалэр фашист зэрыпхъуакIуэхэм къызэIуащIагъэкIыжащ.

♦**1945 гъэм** ягъэуващ « 1941-1945 гъэхэм екIуэкIа Хэку зауэшхуэм Германием зэщхьэгъусэхэм ящIащ» медалыр.

♦**1945 гъэм** советыдзэхэм хуит къащIыжащ Чехословакием и щыхьэр Прагэ.

♦**1994 гъэм** Жуковым и орденымрэ Жуковым и медалымрэ ягъэуващ.

♦**2006 гъэм** Урысейм къыщащтащ «Дзэ щIыхьым и къалэ» щIэ пльапIэр.

♦Режиссёр, КъБР-м гъуазджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Мыд Хьэжмусэ** къызэралъхурэ илъэси 106-рэ ирокъу.

♦Адыгэй тхакIуэ, зэдзэкIакIуэ **Куэстэнэ Дмитрий** къызэралъхурэ илъэси 103-рэ ирокъу.

♦Адыгэй драматург, прозаик **Щхьэплъокъуэ Хьисэ** къызэралъхурэ илъэс 98-рэ ирокъу.

♦УсакIуэ, тхакIуэ, композитор, СССР-м и Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэща, Хэку зауэшхуэм хахуэу хэта **Окуджавэ Булат** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

♦Къэрал лэжьакIуэ, УФ-м щIыхь зиIэ и сВязист **Ефэнды Батий** къызэралъхурэ илъэс 89-рэ ирокъу.

♦Къэрал лэжьакIуэ, Социалист Пэжьыгъэм и ЛIыхъужь **Пэнагуэ Азэмэтджэрий** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦КъБР-м щIыхь зиIэ и артист **Сэкрэк Мухьэдин** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

♦Урысей актёр, режиссёр, продюсер **Бондарчук Фёдор** и ныбжьыр илъэс 49-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым эзритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIуэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 18 - 21-рэ, жэщым градуси 10 - 13 щыхьунущ.

Накъыгъэм и 10, *гъубж*

♦**1906 гъэм** Урысейм и ягъэ Къэрал Думэм лэжьэн щIидзащ.

♦**1917 гъэм** Урысей тхылъ палатэр къызэрагъэпэщащ.

♦**1978 гъэм** Одессэ техын щыщIадзащ «Место встречи изменить нельзя» фильмыр, совет цIыхубэм нэхъыфI дыдэу ялъагъуэм ящыщу щытар.

♦Совет Союзым и ЛIыхъужь **Вьэнышкуей Назир** къызэралъхурэ илъэси 100 ирокъу.

♦УсакIуэ, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **ХьэIупщ Лолэ** къыщалъхуэ махуэщ.

♦УсакIуэ **Хьэщ Iыкъ Хьэсэн** къызэралъхурэ илъэс 79-рэ ирокъу.

♦ЖылагъуэI лэжьакIуэ, Бахъсэн щыналъэм и Адыгэ Хасэм и тхьэмадэу щыта **Шапсыгъ Хьэсэн** къызэралъхурэ илъэс 78-рэ ирокъу.

♦Франджы актрисэ, уэрэджьIакIуэ цIэрыIуэ Высоцкий Владимир и щхьэгъусэу щыта **Влади Маринэ** и ныбжьыр илъэс 78-рэ ирокъу.

♦Къэрал лэжьакIуэ, экономикэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Щоджэн Мухьэмэд** и ныбжьыр илъэс 72-рэ ирокъу.

♦УсакIуэ **Къуныжь ХьэIишэт** къыщалъхуа махуэщ.

♦Телевизионнэ, ОРТ телеканалым и ягъэ унафэщIу щыта **Листьев Владислав** къызэралъхурэ илъэс 60 ирокъу.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым эзритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIуэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 17 - 20, жэщым градус 11 - 13 щыхьунущ.

Зыгъэхьэзырар
ЖЬЭКIЭМЫХЪУ Маринэщ.

Лъэпкъ Iущыгъэ:

Акъыл зиIэм шыIэ хэлъщ.

Ахэр зэших хъурт

Текіуэныгъэ... Текіуэныгъэм и махуэ лъапіэ! Илъэс 71-рэ хъуауэ ар дэ къытхуокіуэ накъыгъэ мазэу дунейм и щіэрэщіэгъуэ дахэм.

СутІ

Болэт

Мухьэж

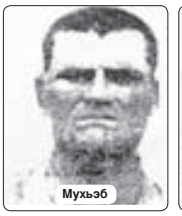
Мухьэб

Хьабыж

Жьэгъфар

ЦІЫХУ хей дапщэм я псэр щІата Текіуэныгъэм, дапщэм я щхьэр зэуапІэ губгъуэм щагъэтІылъэ Іыхьэ-фыэзыжьхэм, зеинщэу къэна сабийжэм яшэча хьэзабир сыт хуэдэ псалъэкІэ къыпхуэІуэтэн? Ар ди цІыхухэм зэи ящыгъупщэнукъым, зым адрейм Іэпихыурэ, а лъэхъэнэ хьэлъэм нэхъыжьхэм къагъэлъагъуа хахуагъэмри, зауае мафІэм псори зыхидзауэ щыта гуІэгъуэми ятеухуа пэжыр лІэщІыгъуэхэм кІуэцІрахынщ. КІуэцІрахынущ ди лІыхъужьхэм ягъэхъар ди тхыдэ хьулейм къыхэнэн, абыхэм я фэеплъ нэхум щІэблэр щІапІыкІын, мамырыгъэм нэхъ лъапІэрэ зыхуэсакъыпхъэрэ зэрыщымыІэр дзтхэнэ зыми дапщэщ кІууэ зыхищІэн папщІэ.

Илъэс 71-рэ... Псы куэд ежьхащ абы лъандэрэ, ауэ зауэ мыгъуэжьым и уІэгъэр мыкІыжауэ я гум тельщ мафІаем и курыкупсэм хэтахэми, ар зи нэгу щІэкІа, и хьэзаб псори псэкІэ зыгъэва дэтхэнэ зыми.

КъулъкІыжьым ИщхьэрэкъуакІэм щыпсэуащ Гъусэхэ зэщхьэгъусэхэу ПІостэнрэ КІулацэрэ я унагъэшхуэр. ЩІалихрэ зы хъыджкэбзрэ зэдапІат. Зэшхэр мэш щІэкІэм, Іэщ зэхьэкІэм хуагъэсат, пхъащІэ Іэзэхэт. ЩІыхур зэхуаепсэ унагъуэт. ЩІалэхэр уардэт, бжьыфІэт, я псы къэжьгъуэт.

Фашистхэр ди Хэкум къыщытеуам зэшхэм ящыщу СутІрэ Жжьфарэрэ 1939 гъэ лъандэрэ дзэ къулыкъум щыІэт. Махуэл дамыхьу, Мухьэжрэ Болэтрэ Іэщэ къащтащ. Абыхэм якІэлъеІэ пэтми, Мухьэбрэ Хьабыжрэ къыщеджар 1942 гъэрщ. Къэзышауэ яхэтыр я нэхъыжь СутІ и закъуэт. Абы къыщІэна бынитхум ящыщу нобэ псэужыр илъэс 81-рэ зи ныбжь Хьадижэтщ.

- Си адэшхуэм къыІэрыпхэ хьыбархэр гущІыхьэт. Зэпымыуэу согупсыс: дауэ хуэгъэва, дауэ кьела а гуауэхэм, жысІэу. КъызэрыщІэкІамкІэ, хьыбар гуІэгъуэр зэрыт тхылъымпІэ кІапэхэр и щхьэнтэ щІагъым щІэлъми, я бынхэр псэууэ къыщыхъурт, куэбжэр къэкІыргъмэ, къэсыжауэ къыдРІэщІырт. Мис апхуэдэу гугъэ зэпыту и гъащІэр ихьащ. Зэрыщытрати, си адэшхуэ ЛъостэнІ пощтзехьэм гурыІуауэ, зэшхэм ящыщу тхур зэрыхэкІуэдам теуха хъыбар гуаузэкр щІ

● Псалъэжьхэр

ЩIыщIэ мэш бэвщ

♦Псэукlэмыщlэ - укъэлуэ щlрейщ.
♦Уэсэпс хуабэ мэшгъэкlщ.
♦Псэуным лъакъуибгъу щlэтщ.
♦ЩIыр кIийуРэ къоkIуэ, гъэр гъыуэрэ мэкlуэж.
♦Уэфlрэ уэлбанэрэ я хьэкъ зэтенэркъым.
♦Пхъэlэщэ вийм зэдащтэмэ, щlыгулъ къагъаазэ.
♦Iэщlагъэ зиlэ Iэужь иIэщ.
♦Уэлбанэ махуэр щlэпытхъщ, фызым я тхъэгъуэр къэбгъавэщ.
♦Удэмэ - Iуданэ, убзэмэ - бзыхьэхуэ.
♦ЩIыщIэ мэш бэвщ.
♦Iуэху зи Iуэху Iуэху Iуэщlэри, шхын зи Iуэху шхын Iуощlэ.
♦Зэрабзыр иIэ щхьэкlэ кърабзэ иIэкъым.
♦Нэгъуеипщ нэхъей, и закъуэ мэшхэж.
♦Ныбзщlэубзэ Iуэхутхьэбзащlэщ.
♦Зауэ джэгурэ дауэ джэгурэ щыlэкъым.
♦Гугъуехь зымылъэгъуам тыншыгъуэ ищlэркъым.
♦Выри лъэщ дыдэщ - къаубыдри щlащlэ.

Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

● Налшык

Зауэм и джэрпэджэж

Рассказ

Зэрихабзэу, Дахэуэс пщэдджыжь нэмэзым кьызыщlыуащ, Iэуэльауэншэу гъуэльпIэм кьебэкъуэхри, шхыIэн кIапэр сакъыу кIэщlиупщlащ Iэфl дыдэу жей и пхъум. Жэщ кIуам хьэкум мафlэ гуащIэ илъами, пэшыр упщlыIужат. Цlыхубзым зехуапэри пэшым кьыщlокI. Мащlэу кьепсэпсауэрт. «ЩIыIэ къэхъунущ, - и гум къоkI Дахэуэс, - пхъэ тIэкIурИ и кIэм ныдогъэс». Гуэщым щlохьэри пхъэ гъур Iэпплэ кьыщlех. Хьэкум мафlэ ирищIа нэужь, шейныI гъуабжэ цIыкIур трегъувэ.

- Мулид, иIэт, тIасэ, фытэджыт, - кьалмыкъ шеим къэкъуэлъэн щриГъажьэм, зэлъэпагъыу хэлъ и къуитIым я нэхъыжьым щхьэщохьэ Дахэуэс. ЩIалэ цIыкIум и жейбащхъуэнэхэр кьызэтрех. И анэр етIуанэу кьелъэIуным нимыгъэсу, гъуэльпIэм къоувэх.

- Тэдж уэри, Чэмал, - и къуэш нэхъыщIэм шхыIэныр кьытрелъэф Мулид. Анэм Iэнэ лъакъуищыр утыку кьрегъэувэри, кьалмыкъ шеймрэ щlалитIым я хьэлу зырызрэ кьытрелъхьэ. Зэкъуэшитlыр йотIысылIэри я анэм игъэхьэзырар кьфlэIэфIыпсу яшх.

- Мыр фи гъуэмылэщ, - хьэлууитIрэ къъуей гъур тыкъыррэ зэрылъ хъуржьи яжьафэ цIыкIур Мулид и пащхьэ ирелъхьэ Дахэуэс, - дунейр кьызэIыхьэу хуэжьэмэ, бжэнхэр кьэфхужи фыкъэкIуэж. Сэ мэзым пхъэхьэ соkIуэ.

ЦIыхубзыр, нэхъ щыгъын хуабэIуэу иIэр зыщедэзри, унэм кьыщIокI, ПщIантIэм кьыдыхьэ лIыжьыр щlилъагъум, зыхуихьынур имыщIэу, кьоуIэбжь.

- Еблагъэ, - Дахэуэс Iэдэб дыдэу зыхуегъаазэ лIыжьым, пщэдджыжь нэмэзым кьыщIыхуэкIуэнкIэ хъуам и щхьэусыгъуэр кьыхуэмыщIэу.

- ФIым дыхуиблагъэ, ди нысэ, - кьызэтоувыIэ лIыжьыр,- сэ Iуэхукlэ сыкъыпхуэкIуат.

ЦIыхубзым зыри кьыщыпимыдзыжьм, лIыжьым и псалъэм пещэ:

- Плъагъуркъэ, ди нысэ, зэманыр хьэлъащ, зауэм цIыхур кьулейсыз ищlащ. Уэри уолъагъу, и ныбз изу шхэну зыхуэзфIкI гъуэтыгъуейщ. Уфызабэщ, бынипII уиIэщ, зыгуэркIэ фи Iуэху нэхъ зэтеува хъунт уи щlалитIыр бжэныхъуэу кьыдэптамэ. Мазэ хьэкъыу нартыху чилэ гъэльэлъауэ уэттынт бжэн къэс.

- Алыхь, сымышlэ, - Дахэуэс и нэгур мащlэу зэлъэIуKIащ, хэхъуэ тIэкIу яIэнкIэ зэрыхъунур къыщищlэм, - щlалэIуэхэщ, яхуэзфIэкIыну пIэрэ?

- Сыт я ныбжь?

- Нэхъыжьыр епщlыкIуплIанэм итщ, мыдрейр...

- ЯхуэзфIэкIынщ. Бжэн щэ ныкъуэ нэхъыбэ хъунукъым... Сыт тщIэн-тIэ, дэри дыIэмалынышэщ. Зауэм кIуа ди щlалэхэм къагъэзэжакъым. Псэууэ къекIуэлIэжа закъуэтIакIуэри мес - кIэлъхоз губгъуэм итщ жэщ-махуэ ямыIэу.

ЦIыхубзыр зэрыарэзыр и нэгум кьыщу щlилъагъум, лIыжьым адэкIэ жеIэ:

- Щlыгъын хуабэ яIэ уи щlалэхэм?

- Нэхъыжьым иIэт зыгуэр, ауэ нэхъыщIэр нэхъ пщIанэщ.

- АтIэ ди деж нэгъакIуэ, сэ кIагуэжь хуабэ кьестынщ.

- Тхъэм фIыгъуэр кьыпхуищlэ! - мэгуфIэ Дахэуэс.

Зэкъуэшитlым зыкъомрэ епсэлъа, еущия нэужь, лIыжьым дегъэзыкIыж пщlантIэм. Куэд дэмыкIыу щlалэ цIыкIуитIым чэтым щlэт бжэнымрэ чыщlитIымрэ дахури докI.

И хьыджэбз цIыкIур зэригъашхэу, унэм щlэмыкIыну унафэ хуещlри, цIыхубзыр кьыдокI мэзым кIуэну. И ныбжькIэ илъэс плIыщlым зэрыщхьэдэха щымыIэми, Дахэуэс зэуэ жьыфэ кьытеуат, плIырпI гъэпщауэ щlита и нэкIу фафIэри, пхужьмыIэн хуэдизу фагъуэ хьуат. И щхьэгъусэр зауэм и пэкIэ дунейм ехьыжри, щlэгъэзыкъуныншэу кьэнат цIыхубзыр. Иджы абы и гурыфIыгъуэри, и гъащlэр зытриууари и бынипIырт. Нэхъыжьыр губгъуэм щlилажьэрт Iэпыдзалъэпыдзу: нэхъыбэм выщхьэтесу, зззэмызи пщafIэм и дэIэпыкъуэгъуэ. «Дяпэкlэ, Тхъэм и шыкурщ, зыгуэркIэ нэхъ хуэщlа дыхьунщ, - гъуэгу здытетым гугъэ Iэфlхэр и гум кьыпылъадэрт фызабэм. - Нэхъыжьыр щытхъу хужьIэу мэлажьэ, мыдрей нэхъыщlитIырщи, нобэ щыщlэдзауэ бжэныхъуэщ. Мазэ къэсыху нартыху гъэльэлъауэ путищ кьалэжьынущ. Сэймэти, хуэмхуэмурэ кьэжэпхъынщи, щlэгъэкъуэн схуэхьунщ»...

Апхуэдэ гупсысэхэм ятхьэкъуэуэ здэкIуэм, дунейр нэхъ щlыIэ кьызэрыхъур Дахэуэс щызыхищlэм, Iэлъащlа кIапэр и пщэм дэж быдзу щlипэри, нэхъ хуабжь зищlащ. Уафэм щеГъуэльэкIа пшэ фIыщlэ Iэрамэкэр жьыбгъэм кьрихуэкIыт. «Уэлбанэ хъуну пIэрэ-тIэ?» - Дахэуэс доплъей уафэм. - Кьемышха мыгъуэм арат».

Фызабэр бжьэпэм носри зы тэлайкIэ кьызэтоувыIэ. Къуэ кIуэщlыр дащlиншэт, кIыфIт, зеиншафэу нэщхьейт. Куэдрэ зимыIэжьэу, бжьэпэм йохри, мэзым щlохьэ. Пхъэ гъур Iэплlэфl зэхуехьэри, кIапсэкIэ быдзу зэкIуэцIекъуэзэж. Ар и дамащхьэм трелъхьэри къожьэж. Мэз щlагъыр жьыугъуэджэт, арщхьэкIэ ятIэт, убзкъуэху лъэр щэдпэст зыхъувэр. Ауэ ар кьыфIэIуэхутэкъым цIыхубзым. Абы и дежкIэ нэхъыщхьэр нэхъ щlэхьIуэу и унэ нэсыжьынырт. Сыт хуэдиз Iуэху дэлъ абы и пщlантIэм. «Зэман хьэлъэщ, - пхъэ гъурым триха и дамащхьэм и Iэр щlедз Дахэуэс. - Ярэби, зэгуэр тыншыгъуэ сихуэжьну пIэрэ? Тхъэм жиIэмэ, слъагъуну кьыщlокIынщ ащlуэздэ зэман... Гугъэн хуейщ, гугъэн.

Ди анэ мыгъуэми жиIэрейт, «улIэжьыу гугъэр уи Iэпэгъуэр уи пIэщхьагъыу утетын хуейщ дунейм».

Бгы дэкIыжьыпIэм кьызэрысу, пхъэр и дамэм кьрехьэри, йотIысэх. «Уэлбанэ кIыхь мыхъуамэ арт, - аргуэру доплъей ар уафэм, - кьешхынур зэуэ кьешхрэувыIэжам нэхъыбIт»... Дакъыкъэ зытхух хуэдэ щоСри зыкъеIэтыж. Дэкlыгъуэр псом нэхърэ нэхъ хьэлъэт, уеблэмэ, кьецIэнтхъэхыжурэ щыджалэ къэхурт. И щхьэм кьызэрысу, пхъэр ирегъэтIылъэх. Зэрешари щыгъупщжауэ, мэгуфIэ джабэ задэр кьызэринэкIащи...

Ежьэжауэ здэкIуэм, ар зыхэт гупсысхэм кьыхеш аддэ жьыжьэу, кьуажэ щыбым, кьыщlыуа макъ лъэщым. А макъым цIыхубзыр кьынгаскIэри, пхъэр и дамащхьэм кьехуэхьным зы мащlэщ иIэжар. «Плагъым къэуа хъунщ аргуэру, - и гур кьиуэзыкIащ Дахэуэс, - ух иIэкъым мы зауэ мыгъуэжьым и джэрпэджэжым».

Я унэ кьыщlысыжьым, щlыIэ-щlыIэу игу къэкIа гупсысэм техьэгъуэ кьритауэ, пхъэр гуэщым щегъэтIылъри дегъэзыкIыж. ПIащIэуи псыхъэмкIэ еунэтI. Дахэуэс бгыпэм нэсри, и щlалитIыр нэкIэ кьилъхьэуэу, псыхъуэм доплъэ. Арщхьэкlэ кьыIэщlэльаъгъуэркъым. «Псым икIагъэнщ», - екIэпщlэ мэзымкIэ маплъэ фызабэр. Зыкъомрэ щытауэ гу лъетэ екIэпщlэ мэзымкIэ кьикIыж шыгум. Дахэуэс абы пожьэ. Шы Iумпlэр зыIыгъыу кьакIуэ лIы хэкIуэтам гъунэгъу щlыхуэхьум, кьоувыIэ:

- Ярэби, ди щlалитIыр абыхэмкIэ кьыщlыпIэщlэмыльэгъуауэ пIэрэ?

Мыдрейм, жэуап имытыжу, нэщхьей дыдэу и напIэр ирехьэх. Дахэуэс и нэр хуоэз шыгум илъ щlакIуэ фIыщlэхьум. Гужьеяуэ бгъэдольадэри, щlакIуэ кIапэр еIэт икIи, кьыхокIиикIри, и лъэм имыIыгъыжу йохуэх...

МЫЗ Ахьмэд.

● Лъэпкъ шхыныгъуэхэр

ЩакIуэхэм мэз бжэн зэрагъавэр

Мэз бжэн кьаукIам и фэр хуабэ щlыкIэ трах, и кIуэцIри кьрахри зыхуей хуагъаазэ. И лыр ямыкъутэу зэпкърах, ятхьэщI. ИтIанэ ныбапхъэр зэпамыупщlу ятхьэщI, зэрагъэдзэкI и пхъэшапIэр ищlыбымкIэ щlыэуи ар къэп хуэдэу мэхъу. Ар фIыуэ ятхьэщIри абы и илъхьэпIэмкIэ шыгу, кьэлэр, губгъуэпхъ гъэкъэбза зыхалъхьа лы зэпкрыхаэр, кIуэцIфэцIхэр иралъхьэ, илъхьэпIэр папхыкI, бахъэ кьикIыпIэу гъуанэ цIыкIу кьагъанэри. Лыр ныбапхъэм иралъхьа нэужь, абы и щхьэр фIыуэ пыпхыкIауэ щытын хуейщ, гъуанэ цIыкIунитIэ фIэкIа имыIэу. Гъуанэ кьагъэнар иныуэмэ, бахъэр кьикIынурэ лыр мывэу кьэнэнкIэ хъунущ, ауэ ямылейуэ папхыкIыщэми ныбапхъэр кьэуэнущи, абыхэми хуэсакъыпхъэщ.

Ныбапхъэ кудар пхъэ кIыхьым фIаIуэри мафlэм щхьэщагъэувэ, дэпым жьэхэмыуэу. Абы къыпих пщтырагъымкIэ вэнущ лыр. Апхуэдэу ягъавэр мэз бжэныщlэщ.

Лы вам дашх мэжаджэ, чыржьи, хьэлIамэ, щlакъуэ.

КЪУБАТИЙ Борис.

Псалъэзэблэдз

ЕкIуэкIыу: **3**. ... и жапIэр езым къегъуэтыж. **5**. « Шы ... лъэ псыгъуэм уи фэр изоплъри, бжэр нызэIуэздзыр, уей» - Къэжэр Индрис и уэрэд цlэрыIуэм щыщ. **6**. Къэбэрдей-Балъкъэрым щlыхь зиIэ и артист, щэнхабзэмкIэ ди республикэм и министр. **8**. Сирием адыгэхэр зэреджэ нэгъуэщlыщ. **9**. Гъэм и зэман. **11**. ... гъущlэрыпрэ фыз игъэплъа лIырэ. **14**. МусЛъымэн диным зэрыжиIэмкIэ, зи щlалэгъуэр зэи имыкIыу жэнэтым ис тхьэIухуд. **15**. Сэх, щlэгъэкъуэн. **16**. Хывым зэреджэ нэгъуэщlыщlэ. **17**. Шыуанышхуэ. **19**. Ди Iэщlыхьэхэм гъэмахуэ хъупIэм ... куэд хъыщащ. **21**. Адыгэ уэрэджыIакIуэ, Урысей Федерацэм и цIыхубэ артист. **22**. Унагъуэ псэущхьэ щlхьэзыфIэфI. **23**. Ди къэралым и республикэ нэхъыщlэ дыдэр - и ныбжьыр илъэситlым зэрыщlыхьэха щlыIэкъым. **24**. Адыгэм хэкIуэдыкIыжа лъэпкъ. **25**. ГъэшхэкI. **26**. ... вы бжьакъуэм къокI. **31**. Зи суд ящlэм къыщхьэщlыж цIыху. **32**. Зыми имыпIэгъуами, апхуэдэ пэшэгъу зиIэ цIыху щlыIэу жаIэ. **33**. Iэпщlэ ... е блын ... **34**. ПщlантIэм дыгъуакIуэ дыхьа щlалэм гу кьыщlыпатэм, ... зищlыжащ. **35**. Дэлъхум и щхьэгъусэ.

Къехьу: **1**. ХьэкIэхъуэкIэ: упэщlэмыхуэмэ нэхъыфlщ - упэуквкIэ, упэлъэщынукъым, ущlэпхъуэкIэ, уIэщlэкIынукъым. ЦIыпсэур щlыпIэ хуабэхэрщ, **2**. Махъсымэ къызыхащlыкI зэхэгъэва. **4**. Нэгъуэщlым ... хуэптIмэ, уэ уихуэжьынкIэ хъунущ. **5**. Адыгэ цIыхухъу балигъ псоми зэрахьэу щыта Iэщlэ. **7**. Адыгэ театрым и джэгуакIуэ Iэзэу щыта, РСФСР-м щlыхь зиIэ, Абхъаз Республикэм и цIыхубэ артист. **10**. Iэуэлъауэ, зэрыгъэкIий, къаугъэ. **12**. Ди гъунэгъу кьулыкъущlэр хьэIуСыпэ ... ящlыщщ. **13**. Цы кIэщlащlэ зытет щlэкI Iув. **15**. Джэгурэ ... нэ иращlэ. **16**. Бжэлулъэ. **18**. ПхъащIэ Iэмэпсымэ. **20**. Псы фIей ина. **27**. Къэбэрдей-Балъкъэрым и цIыхубэ тхакIуэ, «Iуащхьэмахуэ» журналым и лэжьакIуэу щыта. **28**. Чы щlыкIэ кьыумыгъэшар ... хъуа иужь кьыпхуэгъэщlыжыркъым. **29**. ИлъэситI, щlым ит шыщlэхъу мыгъасэ. **30**. Таурыхъ, шыпсэ. ...

Зэхэзылъхьар
ЖАНОКЪУЭ Ахьмэдхъан.

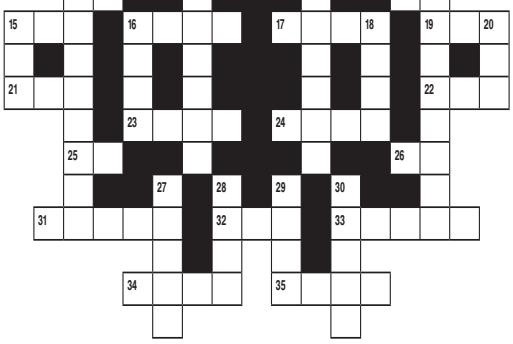

Мэлыжьыхьым и 30-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкIуэкIыу: **1**. Иуан. **4**. Дзбэч. **6**. Къэхъун. **8**. Псырылъэ. **9**. Елыркъэш. **13**. Сыдж. **14**. Гъэр. **15**. Бзу. **16**. Хьэлъкъ. **20**. Дадэ. **21**. Щlыхьэр. **26**. Щоджэнцlыкlу. **27**. Къардэнгъущlэ. **30**. Сэмэгу. **33**. Хьэрш. **34**. Нэхущ. **36**. Баш. **38**. Гъуэз. **41**. КIыщ. **42**. Бемырзэ. **44**. Унэгуащэ. **46**. Бурш. **47**. ПIэнми. **48**. Шухъэ.

Къехьу: **2**. Уэс. **3**. Нартан. **4**. Долъей. **5**. Чылар. **6**. Къардэн. **7**. Хъушэ. **10**. Псыхьэ. **11**. Мэзыхьэ. **12**. Арджэн. **17**. Къэрэгъэш. **18**. Ущ. **19**. Ер. **20**. Дыхьэрэн. **22**. Топ. **23**. ПцIы. **24**. Гъурц. **25**. Кугъуэ. **28**. ЫмпIафlэ. **29**. Тхъэгъуш. **30**. Сэ. **31**. Гуу. **32**. Пщащэ. **35**. Хьэкъырш. **37**. Щlхьэгъуэш. **39**. Мэзылl. **40**. Ганди. **43**. Еру. **45**. Щlыхь.

● Щоджэнцlыкlу Алий теухуа усэ

ГЪУБЖОКЪУЭ Лиуан

УсакIуэм зауэм щаIэщ лIэкIэ щхьэхуэр

УсакIуэм зауэм щаIэщ лIэкIэ щхьэхуэр:
Гъущlкlапсэ банэм гъащlэр кьихухьам,
Мыжурэру кьахуэнэжьр я кьалэмщи,
Шэ плъауэ усэр ирадз бий щlыкIам.

Жэуапу кьратыжми фоч лъэдакъэ,
Лъэгуажьэмыщlхъэ зыхуамыщlэ зэи бийм,
Псэ пIалъэ кьащlыхуащIми дакъикъэ,
Я Хэку и щlыхьыр ямыгъэулъий.

Ажалыр кьыхуэхъуами бжэм нэхъ благъэ,
Адэжь жьэгупащхьэм ахэр щlогупсыс,
Езыхэр щхьэхуимытми, щlэблэм тыгъэу
Щlхьэхуитыныгъэм и уэрэд хуаус.

Хуоусэ Iущlэщжу псыхьэлыгъуэ
Гъатхэпэ мазэм къагъуэ хэзышам,
Хуоусэ кьуалэбзухэзу зи гуфlэгъуэ
Уэрэдкlэ пщэдджыжьыпэм хуэушам.

Хуоусэ, дыщэ щlыIуу зэщlэпщlыпщlэу
Щlы щхьэфэм къэрабэ кьыхэжам,
Гурыщlэ къабзэр Iэфlу зыхэзыщlэу,
Ныбжьыщlэхэзу пщыхьэщхьэм зэIущlам.

И телъхьэщ пэжми, усакIуэр жьэ нахуэщ,
Лей мыгъэгъуныр лIэхукIэ имужжэгъуж,
Гурыщlэ къабзэр Iэфlу зыхэзыщlэу,
Ныбжьыщlэхэзу пщыхьэщхьэм зэIущlам.

И телъхьэщ пэжми, усакIуэр жьэ нахуэщ,
Лей мыгъэгъуныр лIэхукIэ имужжэгъуж,
Лъыиф дIыкIыхэзу къэкIэкхъуэкIэ щыIъхухэм
Щlыхуэхъурри арщ усакIуэр я нэм бжэгъу.

Зэман дэкIами, къоуэж рифмэр щыблэу,
Лейзехьэ пащхьэм абы илъ щlещlэж,
Мыужьыхьыж вагъуэу щlыху хейм я гум щыблэу
Я усэр гъащlэм кьыхуощlэрэщlэж.

УсакIуэм щытми бийм и ней къащыхуэу,
Лъэужь къэмынэу зыукIыфырр хэт?
Абыхэм кьахуонэжьыр гъащlэ щхьэхуэ:
Ягу и кьеуэкIэр усэм ритмэу хэтщ.

● Фэ фщIэрэ?

Дунейм зэрыщызэпсалъэ бзэхэр

Хинди урду - Индием и бзэхэм ящlыщщ. Ар цIыху мелуан 55-м я анэдэлъхубзэщ, ауэ цIыху мелуан 900-м нэс иропсалъэ. А бзэм щропсалъэ Индием, Пакистаным, Непалым, Фиджим, Маврикийм - псори зэхэту къэрал 20-м нэсым.

Испаныбзэр - роман бзэ гупым щыщщ. Ар цIыху мелуан 400-м я анэдэлъхубзэщ. Ауэ абы ирипсалъэхэр мелуан 450-м щIегъу - Испанием, Мексикэм, Колумбием, Эквадорым, Перум, Боливием, Аргентинэм, Уругвайм - къэрал 23-м щыпсэухэр.

Инджылызыбзэр цIыху мелуан 400-м я анэдэлъхубзэщ, ауэ абы цIыху мелардым щIигъу иропсалъэ: Великобританиер, США-р, Ирландиер, Австралиер, Новэ Зеландиер, Канадэр, нэгъуэщIхэри - псори зэхэту къэрал 76-рэ.

Хьэрыпыбзэр цIыху мелуан 200-м я анэдэлъхубзэщ, ауэ абы иропсалъэ цIыху мелуан 250-м щIигъу. Сауд Хьэрыпыр, Иеменыр, ОАЭ-р, Оманыр, Кувейтыр, Иракыр, Сириер, Иорданиер, Мысырыр, Мароккэр - псори зэхэту къэрал 22-м я цIыхухэр.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

Редколлегием хэтхэр:
Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖьэкIэмыхъу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ, НэщIэпыдзкI Замирэ, Хьэжыкъарэ Алик, ЩIхьэщэмыщI Иэз.**

Езыгъэтхаэр
«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).
● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
КъыдэзыгъэкIэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр
360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхухэмкIэ - 42-22-86; кьуажэ гъащlэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ Iуэхущlапlэхэм ядэлэжьэнымкIэ - 42-60-53; хъыбарыщlэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щlэныгъэмкIэ - 47-32-15; зэдэзкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериемрэ 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущlапlэм - 42-26-41; суРэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщlэта Iуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ аэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху епIыкIэр зэтехуэ зэпыту щытхъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм ахуэхьынымрэ пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщlэныгъэхэмкIэ и управленэм.
Тел.: 76-01-28, 76-01-10
● ●
Газетыр 1994 гъэм мэкъуаугъуэм и 14-м Печатым и хуитныгъэр хъумэнымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щlыналъэ Iуэхущlапlэм №Н-0065-м щIэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдокI.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.
КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 33.

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **ДышэкI Соня,** *редактору* **Жыласэ Маритэ,** *корректорхэу* **Афэ Тамарэ** *(1, 4-нэ нап.),* **ПхытIыкI Аэзмэт** *(2, 3-нэ нап.) корректорхэм я дэIэпыкъуэгъу* **Нэужокъуэ Заирэ.** *КомпьютеркIэ газетым и теплэр яуащ* **Дол Маринэ, Ныр Саидэ, Щомахуэ Маринэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, Бещто Оксанэ,** *суРэтхэм елэжьар* **Бицу Жаннэ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер IэнатIэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ тридзэн хуейщ сыхьэт 20.00-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.076 ● Заказ №594

Ди газетым и къыкIэлъыкIуэ номерыр къыщыдэкIынур накъыгъэм и 11-рщ.